

offered to eliminate objects through exchange. We can also consider the limited financial resources set aside for acquisitions in museums to be another form of elimination.

From the viewpoint of Croatian reality, the sale of parts of museum holdings seems a frightening prospect. Equally surprising are the existing two reasons for eliminating objects from museums: donations or loans of objects for the decoration of official buildings.

With respect to the ethics and moral implications of collecting objects that belong to some foreign cultural heritage, others should be concerned since Croatia claims from Yugoslavia thousands of museum objects and works of art.

The European Museum Community has envisaged, as we read in the Code of Professional Ethics, that the policy of collecting "must be re-evaluated from time to time, and at least every five years.

The reason for elimination can be the fact that a museum holds several specimens of the same object. The last reason for elimination from a museum's holdings is the bad physical state of objects.

Methods and elements of the procedure of elimination

The most sensitive moment in this process is the selection of an appropriate functional and ethically correct method of elimination.

Write-offs through destruction

Our old law governing museum activity makes no mention of write-offs through destruction, so that individual institutions were left to define for themselves their behaviour in line with the unwritten rules and ethics of the profession.

Requests of objects to other museums or similar institutions

It is not important in which institution we can view and research the remains of material culture as long as they are well cared for, organised into logical wholes and accompanied by an exhaustive documentation.

The exchange of museum objects

This method of elimination should also be viewed as an active method of collecting and adding to museum collections, and among all the methods of elimination is the one which least runs against the primary function of museums. (A well-known example in Croatia is the agreement between the Archaeological Department and the Museum of Arts and Crafts from 1909.)

The sale of museum objects

Although everyone approves of ICOM's definition of a museum as a non-profit institution, the new principles applied to collecting, the costs of keeping the objects, have led many to sell a part of their holdings. In countries where the sale of objects is allowed by law, nothing is left to chance, not even the way in which the acquired money is used – it is frequently used for the restoration of damaged holdings.

A vital point in the process of elimination is good and comprehensive documentation. We need to note everything that is done in a museum! An eliminated object must always leave a trace in the documentation holdings. Its inventory number is never allotted to another object. If original documents leave the institution together with the object, the museum must make copies.

POVIJEST POVIJESNOG PREDMETA

Željka Kolveshi
Muzej grada Zagreba
Zagreb

Ovaj tekst je skraćena verzija predavanja pod naslovom Predmet u kući / domu i predmet u muzeju - Kako i zašto se sakuplja ono što se sakuplja, održanog uz izložbu Zagrebački naj - naj u Etnografskom muzeju, 28. veljače 1995. godine. Izložba je bila realizirana po završetku akcije pod istim imenom koja je trajala nekoliko godina (od 1988. god.) na Hrvatskom radiju u emisiji gradske postaje Sljeme¹, programa vrlo popularnog u Zagrebu. Cilj emisije bio je pronaći sve što je u Zagrebu NAJ - od najkraće do najstarije ulice, najdužeg bračnog staža, najstarijeg nebodera, najdrvenije kuće, najstarijeg stanovnika groblja Mirogoj, najjeftinijeg gableca u prijeratnom Zagrebu do najstarijih i najneobičnijih predmeta. Među najstarijima isticale su se dvije doista raritetne knjige iz 18. stoljeća, Poszel apostolszki isusovačkog misionara Juraja Muliha iz 1742. godine i Kratek navuk od mestrie pupkorezne za potrebochu muskeh i szromaskeh sen orszaga y około

Spremnica za lijekove, 1650.-1782. godine pronađena u otpadnoj jami samostana klarisa tijekom arheoloških istraživanja.
Presnimio: Josip Vranić

nyega blisnesseh sztrankih varaždinskog liječnika Ivana Krstitelja Lalangua iz 1777. godine. Obje su pisane hrvatskim jezikom kajkavskog narječja i tiskane u Zagrebu. Potpuno različitog sadržaja, jedna je katekizam, a druga priručnik za babice, već upotrebom domaćeg jezika govore kome su bile namijenjene. Ova spontano formirana zbirka Zagrabiensie pokazala je koliko su vrijedna sjećanja i uspomene vezane uz određene predmete kada zajedno s njima pristignu u muzej. U šest godina trajanja ove emisije (što govori o interesu naših sugradana) animirani su brojni sugovornici, koji su zapravo stvarali tu emisiju. Svi oni doprinijeli su svojim pričama o sebi ili predmetima iz svoga doma još jednoj slici o gradu, na jedan neobavezan način u čemu je i draž same izložbe. Izuzetan odaziv publike potvrdio je kako sakupljeni predmeti izvan ekskluzivnosti visokih umjetničkih vrijednosti i izloženi bez pretencioznosti pokazivanja specijalističkog stručnog znanja, mogu sudjelovati u stvaranju povijesnih tematskih cjelina o identitetu ljudi, odnosno grada. Ovim povijesnim predmetima dali su

povijest njihovi vlasnici - čuvari, zahvaljujući kojima su oni prošli put iz njihovih domova do muzeja, bez obzira da li je na to utjecala kategorija rariteta, bizarnosti ili susretanja s nečim već poznatim (ovo posljednje ipak za manji dio publike s prethodnim znanjem ili kustose kojima je to posao). Kustosi Etnografskog muzeja koji su stručno koordinirali ovaj projekt, grupirali su predmete u nekoliko tematskih kulturno-povijesnih cjelina, poprativši ih klasičnim muzejskim legendama i ponegdje popratnim tekstovima za njihovo bolje razumijevanje. U ovom slučaju, oni su stali sa strane da bi odali počast ljudima koji su pokazali svojim sudjelovanjem svo bogatstvo raznorodnih i raznodobnih predmeta stvarne povijesti kojima je interpretirana povijest u muzejskom kontekstu. Dilema o vjerodostojnosti povijesnog konteksta u muzeju koji se ostvaruje objedinjavanjem muzejskih predmeta izlučenih iz svog primarnog povijesnog konteksta stalno je prisutna u valoriziranju objektivnosti prezentacije. Ona me je potaknula na sadržaj moga predavanja - pretpostavljajući auditorij koga povezuje sakupljanje i čuvanje povijesnih predmeta, a razlikuje raspon od vlasnika privatnih uspomena, kolekcionara do kustosa - kojemu je bio cilj razlučiti motive i pristupe kao odrednice ka sakupljanju s naglaskom na muzejskom, kojemu je to jedna od osnovnih zadaća.

Na odabir kustosa, predmet ulazi u muzej donoseći svoju povijest, s razlogom odabran i s već prisutnom projekcijom za buduće korištenje, da bi se identificirao trag kojeg je ostavio na društvo. Najavljujući novu knjigu iz serije muzeološke literature Making Histories in Museums², u jesen 1996. godine, ističe se teška promjena kustosa u povijesnim muzejima koju prolaze u preusmjeravanju od konvencionalnog pristupa predmetu do onog koji zahtijeva društvenu i kontekstualnu obradu povijesnih zbirki. Kod prvoga se misli na tip muzeja Aladinove pećine, raskošan i bogat lijepim predmetima koji govore sami za sebe, a drugo upućuje na cilj da se

Uspomena na izložbu 1891. Obitelj izlagača grofa Turkovića s Guidom Pongratzom snimljena za posjeta Jubilarnoj gospodarskoj izložbi u Zagrebu 1891. godine presnimio: Josip Vranić

odgovori više od toga kako su predmeti evoluirali tehnički i stilski. Najveći potencijal u muzeju imaju predmeti, samo je potrebno postavljati daljnja pitanja: Tko ih je koristio? Zašto? Kako? Do kada?, što će nas odvesti do povijesti povijesnog predmeta.

Primjer vlastitog iskustva

Kada je jasno zacrtan plan sakupljanja predmeta on već od samoga starta diktira i njihovu buduću prezentaciju od opće ka užoj, društvenoj povijesti urbane sredine. Nove generacije kustosa morale bi imati senzibilitet da prepoznaju te potencijale za kompleksnu interpretaciju začete još pri osnivanju muzeja, kada se stalne zbirke formiraju tako da se odnose na povijest grada. Grad nije samo predmet istraživanja nego je također i primarni izvor artefakata i informacija. Gradski muzeji nerijetko posjeduju zbirke pristigle iz pojedinih gradskih udruženja, a odraz su prostorno - vremensko - društvene komponente povijesti života u gradu. Grad Zagreb među prvima je donirao novoosnovani Gradski muzej 1907. godine predmetima komunalne opreme koji se zamjenjuju suvremenijima. Predana doglasala i fenjeri za signalizaciju s Vatrodojavnog tornja kule Lotrščak upućuju da je ujedno tada formirana i modernija vatrogasna služba. Jednako tako Muzeju su predavane kompletno ili djelomično sačuvane ostavštine građanskih društava koja su prestala sa svojim djelovanjem kao Građansko streljačko društvo, Hrvatski sokol, pjevačka i humanitarna društva osnovana kao izraz potrebe u teškim socijalnim momentima. Gradska općina muzeju je predavala predmete koji više nisu bili u funkciji u pojedinom razdoblju njezine povijesti poput portreta bivših velikodostojnika, gradska znamenja koja se s promjenama političkog ustroja zamjenjuju novima. Predmeti za muzejske zbirke uvijek se mogu nabaviti u antikvarijatima, na sajmovima antikviteta ili u Zagrebu nekad vrlo popularnom sajmištu Hrelić, ali glavni izvor za sakupljanje predmeta zagrebačke provenijencije ostaje preko njihovih vlasnika, proizvođača ili korisnika, ili nekog iz njihove obitelji. U njima su sačuvane uspomene, sjećanja, veze s mladošću i minulim vremenom, oni prenose ljubav novim generacijama, kriju intimnost. Prije dvije godine muzej je otkupio elegantnu plesnu haljinu viletne boje, model en vogue ranih 40. godina. Kako se jedino poznavanjem konteksta može postići i razumijevanje predmeta društvene povijesti, imali smo sreću da se u obitelji sačuvala i račun modnoga salona Vogue u Gundulićevoj u kojem je sašivena, pa tako i

Im Jahre 1770.		
A.R.D. Magdalena Abatilla.		
März	2. 6 L. ungen Zuckers Saft	18.
	10. 8 L. ungen Zuckers Saft	24.
Juni	7. 1 Schmelz 1 1/2 Ell	9.
Juli	4. 1 Maß Speis	2.
September	11. 5 L. ungen Zuckers Saft	9.
November	10. 8 L. ungen Zuckers Saft	24.
	18. 6 L. ungen Zuckers Saft	18.
December	5. 9 L. ungen Zuckers Saft	27.
Summa L. 2. 120.		
A.R.D. Marthar Exabatilla.		
Juli	5. 1 Spezies zum Saugen	10.
A.R.D. Margaretha Exabatilla.		
Januar	10. 6 Dose Saft Hildes	36.
	Spezies zum Saugen	2.
August	25. 1 Maß Speis	12.
	1 Maß Speis	20.
	1 Maß Speis	18.
	27. 6 L. ungen Zuckers Saft	18.
	8 L. ungen Zuckers Saft	24.
Summa L. 1. 470.		
R.D. Catharina.		
Februar	9. 1 Maß Speis	6.
	19. 1 Maß Speis	12.
	22. 1 Maß Speis	12.
März	7. 1 Maß Speis	6.
11. 11. 1. 1. 1.		12.
Summa L. 5. 320.		

Račun gradečkog ljekarnika Karla Froschla s popisom lijekova koji su izdavani redovnicama samostana sv. Klare od 1779. do 1781. godine presnimio: Josip Vranić

njezina cijena od 3500 dinara (godišnja plaća činovnika), fotografija mlade dame pred svečani izlazak snimljena u atelieru Tonka, a kći nas je upozorila da je Nuši Singer, naša mlada ljepotica prvi puta odjenula haljinu za Press bal u Esplanade hotelu, 7. veljače 1932. godine. Korisne priče kakve samo vlasnici mogu ispričati o podrijetlu predmeta, o tome kako se koristio, tko ga je kupio, na kojem mjestu i koliko je koštao, čine unakrsan kontekst kakav je nemoguće dobiti iz bilo kojeg drugog izvora. Te informacije su okosnica za dobru izlagačku interpretaciju u budućnosti.

Kako je Muzej grada Zagreba otvorio veći dio svog stalnog postava prije nekoliko dana odabrala sam za slikovni materijal neke predmete koji će vjerujem i u praksi potvrditi naše teorijsko promišljanje o neminovnosti šireg kontekstualnog pristupa muzejskom predmetu u gradskom muzeju. Namjerno, izbor čine predmeti koji nisu "reprezentativni", ali njihova je privlačnost u informacijama koje prenose. Izloženoj cjelini oni daju osjećaj vjerodostojnog i osobnog, nečeg jedinstvenog, identitet zagrebačke urbane povijesti, čemu smo težili svim našim stručnim znanjem³, iskustvom i entuzijazmom na ovom poslu.

Bilješke:

1. Ana Maria Schneider, novinar, autor emisije i koautor izložbe.
2. Gaynor Kavanagh (ed.), Leicester University Press, 1996.
3. Svim kustosima gradskih muzeja, a i drugih povijesnih, kojima je i namijenjena, preporučujem knjigu *Social History in Museums - A Handbook for Professionals*, David Fleming, Crispin Paine, John G. Rhodes (ed.), London HMSO, 1993.

Paviljon braće Turković, kutjevačkih vlastelina, u kojemu su izlagali proizvode svoga šumskog gospodarstva na izložbi 1891. godine. presnimio: Josip Vranić